

- географії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (32), Issue: 63/ Budapest, 2015. – С. 10-14.
2. Компетентнісні задачі з географії: посібник / [За ред. Ситника А.В., Гусака В.С.] – Золотоноша, 2018. – 44 с.
 3. Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році: Біологія. Екологія. Природознавство. Лист МОН України від 09.08.2017 р. 31/9-436. *Біологія і хімія в сучасній школі*. – №4. – 2017. – С. 2 -3.

**РЕАЛІЗАЦІЯ НАСКРІЗНОЇ ЛІНІЇ «ЕКОЛОГІЧНА
БЕЗПЕКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК» ЯК ЗАСІБ
ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ОСВІТИ УЧНІВ
ОСНОВНОЇ ШКОЛИ**

Шульгач В.А, Боднар О.Ю., Жирська Г.Я.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: gyrska@chem-bio.com.ua

Відповідно до концептуальних засад реформи середньої освіти «Нова українська школа», метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація особистості учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення та поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. З огляду на це під час навчання повинні бути реалізовані наскрізні лінії, які послідовно розкриваються в процесі навчання школярів і є загальними для всіх предметів [2, с. 1]. Вони співвідносяться з ключовими компетентностями, оволодіння якими забезпечує формування цінностей та світогляду учнів, визначає поведінку в життєвих ситуаціях.

У навчальних програмах з усіх предметів виокремлено чотири наскрізні змістові лінії. Вони є засобом інтеграції навчального змісту, оскільки відображають провідні соціально й особистісно

значущі ідеї, що послідовно розкриваються у процесі навчання й виховання учнів. На думку науковців, наскрізні лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Наскрізна лінія «Екологічна безпека й сталий розвиток» підсилює формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості: збереження, захист довкілля, усвідомлення сталого розвитку, готовність брати участь у вирішенні питань навколишнього середовища та розвитку суспільства. Слід зазначити, що сучасні школярі, на жаль, не навчені в повсякденній діяльності належно поводитися з позицій екологічної доцільності. Вони більше знаються в екологічних проблемах глобального характеру та їх наслідках для довкілля, але не пов'язують виникнення екологічних проблем зі своїм побутом. Дуже важливо наблизити екологічну освіту до повсякденного життя — сприяти усвідомленню школярами того, що розв'язання екологічних проблем залежить від поведінки та вчинків кожного там, де він живе і працює.

Процес формування екологічної культури особистості має бути поступовим, безперервним і всеосяжним. Тому наскрізна змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» у навчальному предметі «Біологія» основної школи учнів 6 класу орієнтує на: формування готовності до оцінки наслідків діяльності людини щодо природного середовища; застосування знань у справі охорони природи; оцінку значення рослин, грибів та лишайників у біосфері; різні форми діяльності екологічного змісту: підготовку повідомлень про рідкісні рослини, гриби й лишайники та природоохоронні об'єкти свого краю; інформування про них населення своєї місцевості (створення листівок, брошур, розміщення інформації на сайті навчального закладу тощо); участь у заходах з охорони довкілля, які проводяться у школі, населеному пункті та регіоні, країні. Учні 7 класів орієнтують на: формування розуміння про взаємозв'язки компонентів екосистеми; вплив людини та її діяльності на екосистеми; дотримання екологічної етики щодо поведінки людини в природі; значення охорони тваринного світу,

природоохоронних територій; значення Червоної книги України. Для учнів 8 класів важливим є формування у них розуміння, що людина — це частина живої природи, її існування залежить від природних умов середовища, яке потрібно оберігати. Учнів 9 класів вже спрямовують на: формування цілісної наукової картини живої природи; формування уявлення про історичний розвиток та єдність органічного світу; формування умінь пояснювати зв'язки між організмами в екосистемі; роль заповідних територій у збереженні біологічного різноманіття, рівноваги в біосфері; уміння застосовувати знання під час прогнозування наслідків впливу людини на екосистеми, визначення правил своєї поведінки в сучасних умовах навколишнього середовища; уміння робити висновки про значення охорони природних угруповань для збереження рівноваги в біосфері [2, с. 3].

Вважаємо, що навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через організацію навчального середовища – зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання. Роль навчального предмету при навчанні за наскрізними темами залежить від його цілей і змісту та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою. Це зумовлює вибір методів і прийомів навчання на уроках, роботу в групах, участь у проектах, позакласну навчальну діяльність, роботу гуртків тощо.

Особливість реалізації наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» у процесі вивчення біології полягає у вивченні теоретичного матеріалу у зв'язку з життям, активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці шляхом використання нестандартних підходів, ігор чи проектів екологічного змісту. Уведення дидактичних ігор та ігрових ситуацій дозволяє учням у більш доступній формі пізнавати красу навколишнього світу, розширювати і поглиблювати свої пізнавальні інтереси, сприяє створенню атмосфери невимушеного творчого пошуку, емоційного комфорту. Для цього доцільним є проведення уроків-занурень, уроків-сумнівів, уроків-фантазій, уроків-милувань [1, с. 16]. Метод екологічних проектів дає можливість виявляти, аналізувати та оцінювати вплив антропогенних факторів на

навколишнє середовище, прогнозувати зміни, пропонувати своє вирішення екологічних проблем, Прикладом такої діяльності може бути завдання, під час якого учасники гри мають на основі аналізу інформації про екологічний стан конкретної місцевості повинні визначити характер підприємства, розташованого в певній місцевості, технологічну схему виробництва, потоки шкідливих викидів і представити проект екологічно безпечного виробництва. Це сприятиме розвитку в учнів творчого підходу до пізнання природи, вихованню екологічної свідомості та ціннісного ставлення, формуванню природоохоронної компетентності.

Література

1. Митник О. Нарис нестандартного уроку / О. Митник // Біологія в школі. – 1997. – №12. – С. 11-22.
2. Програма з біології для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 №804. Електронний ресурс. Режим доступу: www.mon.gov.ua/activity/education.

ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАТЬ — ШЛЯХ ДО ЦІЛІСНОГО СПРИЙНЯТТЯ УЧНЯМИ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ

Клим К.О.

Лопушненська ЗОШ І-ІІ ст. Лановецького району
Тернопільської області
E-mail: klymandriy75@gmail.com

Ідея інтеграції знань є надзвичайно популярною в освіті. Її освоєння, як показує практика зарубіжних країн (Угорщина, Фінляндія, Німеччина) та вітчизняної педагогіки, дає можливість формувати в учнів якісно нові знання, що характеризуються вищим рівнем мислення, динамічністю застосування в нових ситуаціях, підвищення їх дієвості і систематичності. Таким чином, інтегрування є якісно відмінним способом структурування, презентації та засвоєння програмового змісту, що уможливорює системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках. Модернізація освіти в Україні відзначається